

Vergaderjaar 2011–2012

33 000 V

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2012

S

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 30 maart 2012

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO)¹ heeft met belangstelling kennisgenomen van de brief d.d. 10 februari 2012 waarin de minister van Buitenlandse Zaken de actuele situatie in de landen in de Arabische regio uiteenzet. De minister verwijst naar paragraaf 7.2. van deze brief ter verduidelijking van de wijze waarop uitvoering is gegeven aan de door de Eerste Kamer aanvaarde motie-Kox d.d. 25 oktober 2011 (33 000 C).

Naar aanleiding daarvan heeft de commissie op 1 maart 2012 een brief gestuurd aan de minister van Buitenlandse Zaken.

De minister heeft op 26 maart 2012 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,
Christward Gradenwitz

¹ Samenstelling:

Holdijk (SGP), Van der Linden (CDA),
Broekers-Knol (VVD), Franken (CDA) (*vice-voorzitter*), Nagel (50Plus), Van Kappen (VVD) (*voorzitter*), Koffeman (PvdD), Kuiper (CU),
Smaling (SP) (*vice-voorzitter*), Strik (GL),
Vliegenthart (SP), K.G. de Vries (PvdA), Knip (VVD), Martens (CDA), Van Boxtel (D66), Th. de Graaf (D66), Ganzevoort (GL), De Lange (OSF),
Koole (PvdA), Schrijver (PvdA), Vlietstra (PvdA), M. de Graaf (PVV), M. de Graaff (PVV),
Sörensen (PVV) en Bröcker (VVD).

BRIEF AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Den Haag, 1 maart 2012

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking (BDO) van de Eerste Kamer heeft met belangstelling kennisgenomen van uw brief d.d. 10 februari 2012 waarin u de actuele situatie in de landen in de Arabische regio uiteenzet. U verwijst naar paragraaf 7.2. van deze brief ter verduidelijking van de wijze waarop uitvoering is gegeven aan de door de Eerste Kamer aanvaarde motie-Kox d.d. 25 oktober 2011 (33 000 C). De leden van de PVV-fractie hebben aangegeven zich noch bij de redeneringen, noch bij de vragen in deze brief aan te sluiten.

Terwijl de leden van de commissie de brief uitermate informatief vinden, ontbreekt volgens deze leden een beschouwing over de politieke dimensie van het Nederlandse beleid. De leden van de commissie missen een dergelijke integrale, gemotiveerde visie ook in de opsomming van democratiseringsinitiatieven waarmee u zegt uitvoering te geven aan de motie-Kox. Hierbij herinnert de commissie u graag aan de inleiding die het lid Kox (SP) gaf op de motie van 25 oktober 2011:

«(...) Minister Rosenthal is goed bezig en heeft zich al geregeld laten zien aan de overkant van de Middellandse Zee. Wij vragen hem om dat vooral te blijven doen, in samenwerking met de Europese Unie en de Raad van Europa. Toen ik in Tunesië was, merkte ik wel dat er een bepaalde Europamoeheid optreedt, zodat men vroeg: van welk Europa bent u nu weer? Als we al die pogingen een beetje gecoördineerd kunnen doen, zou dat de mensen daar kunnen helpen. Het zou een mooi signaal van steun aan de regering en aan de Arabische wereld zijn, als we deze motie unaniem zouden kunnen aannemen.

De leden van de commissie verzoeken u daarom om een uiteenzetting van de politieke aspecten van het Nederlandse beleid in de Arabische regio. Met name vragen de leden u preciezer in te gaan op de ankerpunten van de motie-Kox, te weten de samenwerking en coördinatie met andere landen in de Europese Unie en de Europese Commissie zelf, alsook met de Raad van Europa. De commissie overweegt, indien geen bevredigende invulling wordt gegeven op bovenstaand verzoek, u uit te nodigen voor een mondeling overleg. Anders dan u in uw brief stelt, hebben wij overigens nog nooit met u gesproken over dit onderwerp. Zoals u wellicht zelf ook weet, kent de Eerste Kamer ook niet het instrument van het «Algemeen Overleg».

Generaal-majoor der mariniers (b.d.)

Voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking,
F. E. van Kappen

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 maart 2012

Op 10 februari jl. stuurden de Staatssecretaris en ik u een brief (kenmerk DAM-120/2011) die een overzicht geeft van de ontwikkelingen in de Arabische regio en van de Nederlandse inzet. Naar aanleiding van die brief vroeg de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking mij om een uiteenzetting van de politieke aspecten van het Nederlandse beleid in de Arabische regio (kenmerk 150012.01U). Met name verzocht de commissie preciezer in te gaan op de «ankerpunten» van de motie-Kox, te weten de samenwerking en coördinatie met andere landen in de Europese Unie en de Europese Commissie zelf, alsook met de Raad van Europa.

De Arabische regio is volop in beweging. Zelfs in landen met hoopgevende ontwikkelingen, zoals Tunesië, valt niet te voorspellen waartoe de in gang gezette processen zullen leiden. De primaire verantwoordelijkheid voor democratische transitie en wederopbouw ligt bij de regio. Waar sprake is van positieve ontwikkelingen in de richting van democratische transitie ligt er ook een taak voor de internationale gemeenschap om die te ondersteunen. De vraag vanuit de landen zelf moet daarbij leidend zijn. Verder is conditionaliteit belangrijk: de intensiteit van de ondersteuning moet afhangen van de mate van bereidheid tot het doorvoeren van hervormingen.

Het slagen van de democratische transitie in de Arabische regio is niet alleen van belang voor de landen zelf, maar ook voor de rest van de wereld. Dit geldt des te sterker voor de Europese Unie. De Arabische regio grenst immers direct aan de Unie, waardoor onderdrukking en instabiliteit in de Arabische regio onmiddellijk effect hebben op de situatie in Nederland en andere Europese landen. Ik noem in dit verband het mogelijk ontstaan van onwenselijke migratiestromen.

De Nederlandse ondersteuning van democratische transitie richt zich op:

- economische groei, mede door opbouw van de economische infrastructuur inclusief bevordering van werkgelegenheid, maatschappelijke hervormingen en bevordering van markttoegang voor (landbouw)producten uit de regio in de EU;
- democratisering, in het bijzonder eerlijke en vrije verkiezingen;
- opbouw van de rechtsstaat en bescherming van de mensenrechten, met bijzondere aandacht voor gendergelijkheid, vrijheid van de media (inclusief internet), religieuze vrijheid, bescherming van religieuze en andere minderheden en LGTB-rechten.

Gegeven de slechte economische situatie en de toenemende armoede ligt de nadruk hierbij op economische groei en sociaaleconomische hervormingen. Met deze «inclusieve groei» moeten de democratisering en de opbouw van de rechtsstaat worden geschaagd.

De Nederlandse steun loopt zowel via multilaterale als via bilaterale kanalen. Bij de multilaterale steun is er sprake van directe en indirecte Nederlandse bijdragen ten behoeve van de Arabische regio.

De VN ontplooit diverse activiteiten in landen in de Arabische regio. Als grote donor draagt Nederland daaraan bij. Dit valt echter niet te kwantificeren waar het gaat om algemene bijdragen die niet zijn geoormerkt voor specifieke activiteiten. Naast algemene bijdragen levert Nederland ook

directe bijdragen voor specifieke interventies in de Arabische regio. In 2011 betrof dat in totaal EUR 5,7 mln., waarvan een belangrijk deel was gericht op mensenrechten en positieverbetering van vrouwen.

Ook de Internationale Financiële Instellingen zijn actief in de Arabische regio. In aanvulling op algemene bijdragen heeft Nederland in 2011 ten behoeve van een snelle start van activiteiten in de Arabische regio EUR 2 mln. bijgedragen aan de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling.

Het EU-programma voor de Arabische regio heeft in de jaren 2011–2013 een omvang van EUR 3,2 mld. In samenwerking met gelijkgestemde lidstaten als het VK, Duitsland en de Benelux-partners is Nederland actief betrokken bij het vormgeven en nader uitwerken van het nieuwe Europese Nabuurschapsbeleid voor de zuidelijke buurlanden. Hierbij maakt Nederland zich hard voor het beter verankeren van conditionaliteit in het gehele EU-beleid ten aanzien van de regio, het bevorderen van markt-toegang met name voor landbouwproducten en het effectiever ondersteunen van democratisering, onder meer door steun aan democratiseringsbewegingen en het bewerkstelligen van *deep democracy* door nadruk te leggen op rechtsstatelijkheid en bescherming van mensenrechten. Ik heb hierover op 7 maart jl. samen met mijn Belgische en Luxemburgse ambtgenoten een brief gestuurd aan Hoge Vertegenwoordiger Ashton en Commissaris Füle, verantwoordelijk voor het Europese nabuurschapsbeleid.

De Raad van Europa kan, gezien zijn expertise op gebieden als democratisering en mensenrechten, zeker een bijdrage leveren aan ondersteuning van de democratische transitie in de Arabische regio. Het heeft mijn voorkeur als de Raad daarvoor aansluiting zoekt bij activiteiten van de Europese Unie, waardoor beschikbare capaciteit wordt gebundeld en goede afstemming is verzekerd.

In aanvulling op de inzet via multilaterale kanalen heeft Nederland met ingang van 2012 binnen het al langer bestaande en op Europese landen gerichte Matra-programma een faciliteit voor de Arabische regio geopend: Matra-zuid. De Matra-zuid fondsen (oplopend van EUR 7,5 mln. in 2012 tot EUR 15 mln. in 2015) worden vooral ingezet in de vijf prioriteitslanden: Tunesië, Egypte, Marokko, Jordanië en Libië. Steun richt zich onder meer op het scheppen van werkgelegenheid, met name van jongeren en vrouwen, ondersteuning van maatschappelijke initiatieven, versterking van centrale en lokale overheden, training van ambtenaren en jonge diplomaten en opbouw en versterking van politieke partijen. Het programma beoogt naast het ondersteunen van democratische transitie ook het versterken van de banden met Nederland. Het Matra-zuid-programma wordt vooral ingezet waar Nederlandse bilaterale steun meerwaarde heeft. De Nederlandse ambassades in de betrokken landen spelen daarbij een belangrijke rol. Zij zijn het beste op de hoogte van de behoeften in het land zelf, zowel aan overheidszijde als bij maatschappelijke organisaties, en hebben inzicht in wat anderen donoren, zowel bi- als multilaterale, doen.

Op het gebied van donorcoördinatie bestaan verschillende mechanismen. Ik noem een aantal voorbeelden:

- Het Deauville-partnerschap, dat tijdens de top van de G8 in mei 2011 tot stand kwam en waarin een aantal Internationale Financiële Instellingen en bilaterale donoren, waaronder landen uit de Arabische regio, samenwerkt ter ondersteuning van politieke en economische transitie in de Arabische regio.

- De coördinatietaak van de VN-missie UNSMIL in Libië. Daarbij heeft de Libische overheid een coördinatiecel onder de verantwoordelijkheid van premier Al Qeeb opgezet.
- Donorcoördinatie in Jemen in het kader van een *consultative group* onder leiding van de Wereldbank en binnen de «*Friends of Yemen*». Deze twee groepen vullen elkaar aan.
- De door Slowakije en Nederland gezamenlijk voorgezeten Task Force Tunesië in het kader van de *Community of Democracies* die samenwerkt met de Tunesische overheid om de vraag naar ondersteuning en het aanbod van donoren op elkaar af te stemmen. Op deze wijze wordt overlap of mogelijke strijdigheid tussen ondersteuning door verschillende donoren voorkomen.

Effectieve donorcoördinatie is van groot belang. Het bestaan van diverse fora daarvoor neemt niet weg dat coördinatie altijd sterker en effectiever kan. Dat is de inzet van Nederland.

De minister van Buitenlandse Zaken,
Dr. U. Rosenthal